

Miljørevisjon i kommuner

Av Oddvar G.Lindholm

Oddvar G. Lindholm er ansatt som seksjonssjef i SFT.

Innlegg på seminar i Norsk Vannforening 28. mars 1995.

1. Sammendrag

Som et prøveprosjekt vil Riksantikvaren (RA), Direktoratet for naturforvaltning (DN) og SFT gjennomføre en miljørevisjon i Tønsberg kommune i samarbeid med kommunen. Revisjonsområdene i forsøket blir vannkvalitet i kystområdene, avløpsnettets tilstand og funksjon, naturvern, kulturminner og kulturmiljø. Kommunens forventede nytte ved å innføre miljørevisjon kan oppsummeres til følgende punkter:

- Miljørevisjonsarbeidet letter arbeidet med å strukturere et formelt internt kontrollsystem.
- Kommunens ledelse får en helhetlig og oppdatert oversikt over totalinnsatsen i kommunen over miljøvernarbeidet.
- Man får anledning til å se på og analysere sine interne mål i forhold til eksterne krav, og vurdere sin strategi fra høyeste til laveste nivå i kommunen.
- Sammenhengen mellom mål og resultater synliggjøres på alle sektorer og nivåer.
- Man involverer mange ansatte og tillitsvalgte, og øker motiveringen for miljøarbeidet i kommunen.

- Man kan etablere en nyttig dialog med eksterne myndigheter. -Kommunen kan oppnå en reduksjon i bruken av energi og råstoffer, samt spare sitt lokalmiljø.
- Kommunen vil få mindre statlig kontroll da det er sannsynlig at en miljørevidert kommune overholder eksterne krav bra.

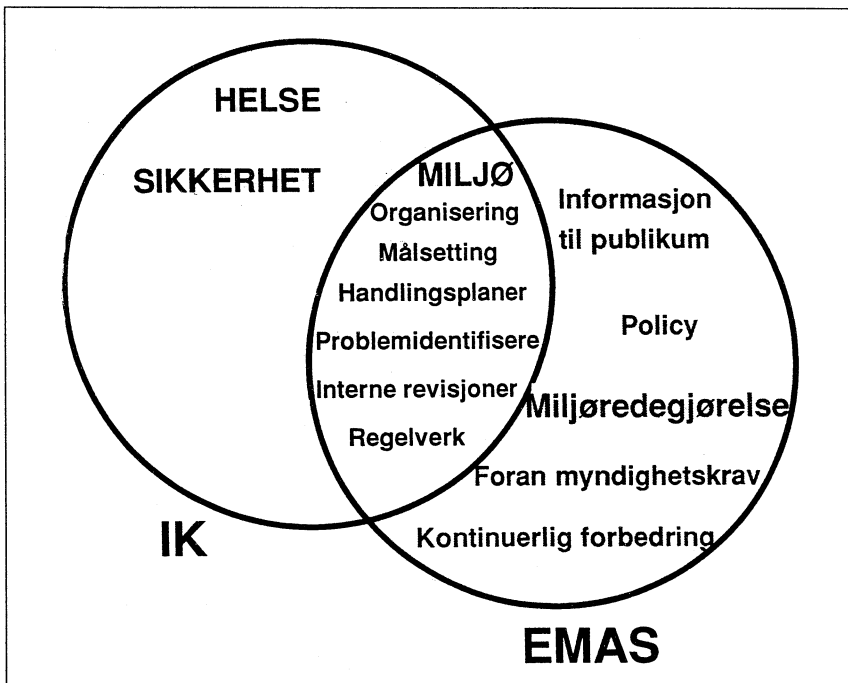
2. Hva er miljørevisjon?

Miljørevisjon er en periodisk, systematisk, objektiv og dokumenterbar granskning av virksomhetens organisasjon, ledelse, produksjonsutstyr og annet, som kan bidra til beskyttelse og påvirkning av miljøet.

EU har utstedt rådsforordning nr. 1836 / 93 om frivillig deltakelse i en miljøstyrings- og miljørevisjonsforordning i Fellesskapet. Denne forkortes til EMAS. Også offentlige etater som kommuner kan delta i ordningen.

Figur 1. viser forholdet mellom internkontroll (IK), etter IK-forskriften av 22. mars 1991. og miljørevisjon.

Forøvrig har vi den forskjell mellom IK og miljørevisjon, at IK er lovbestemt for forurensningsområdet som avløp og avfall, mens miljørevisjon er frivillig. Miljørevisjon kan i tillegg til forurensningsområdet også omfatte områder som veg, naturforvaltning, kul-

Figur 1. Forholdet mellom internkontroll og miljørevisjon.

turminner m.m. I utgangspunktet bør en miljørevisjon ta for seg alle aktiviteter som påvirker miljøet i den enhet som miljørevideres.

Bedrifter som fyller kravene til EMAS oppnår å bli registrert i et sentralt register. I Norge vil dette bli Brønnøysundregisteret. Bedriften eller kommunen får da en erklæring om deltakelse i forordningen, og vil kunne bruke dette i logo, på brevhoder. o.l. Deltagelse i forordningen skal sannsynliggjøre en troverdig bekreftelse på miljøinnsatsen.

Miljørevisjon etter EMAS skal utføres av akkrediterte miljøkontrollører. Det vil bli Norsk akkreditering som skal akkreditere norske miljø-

kontrollører. Denne etaten er underlagt Direktoratet for måleteknikk, som igjen er underlagt Nærings- og energidepartementet.

For å kunne bli registrert i EMAS-systemet må bedriften oppfylle følgende:

- Gjennomgå alle sider ved virksomheten som kan ha virkning på miljøet.
- Utarbeide en miljøpolitikk som sikrer kontinuerlig forbedring.
- Etablere et systematisk styringssystem.
- Foreta regelmessige interne revisjoner.
- Utarbeide miljøredegjørelser med jevne mellomrom.

- Miljøredegjørelsen skal godkjennes av akkreditert miljøkontrollør.
- Miljøredegjørelsen skal offentliggjøres.

Figur 2. viser fremgangsmåten i revisjonsprosessen etter EMAS- systemet.

I løpet av miljørevisjonen vil man: a) gjøre en miljødatagjennomgang som tar for seg alle relevante målbare data og konkrete resultater. b) videre vil man gå igjennom organisasjonen og dens styringssystemer; en såkalt organisatorisk miljørevisjon.

Før en miljørevisjon blir gjennomført, bør kommunen ha følgende dokumentert:

- * Miljømål.
- * Miljøprogram.
- * Et policy-dokument.
- * En beskrivelse av det totale miljøstyringssystemet.
- * En samlet handlingsplan.
- * Et resultat-rapporteringsystem.
- * En resultatvurdering og intern miljørevisjonsrapport.
- * Et utkast til resultatrapport og/eller utkast til miljøredegjørelse.

Miljørevisjon i Tønsberg

Som et prøveprosjekt vil de tre direktoratene Riksantikvaren (RA), Direktoratet for naturforvaltning (DN) og SFT gjennomføre en miljørevisjon i Tønsberg i samarbeid med kommunen. Miljøvern-avdelingen i Vestfold leder en arbeidsgruppe som skal bistå kommunen i forberedelsene før selve miljørevisjonen. Arbeidsgruppen har representanter fra DN, RA, SFT, kommunen og Miljø-

vern-avdelingen i Vestfold. Revisjonsteamets sluttrapport vil bli sendt til SFT, og arbeidsgruppen vil bli anmodet om å gi en vurdering av hele forsøket og rapporten.

Revisjonsområdene i forsøket blir:

Vannkvalitet i kystområdene, herunder:

- Avløpsnettets tilstand og funksjon.
- Avløp fra spredt bebyggelse.
- Naturvern.
- Kulturminner og kulturmiljø.

Disse områdene ligger innenfor Miljøverndepartementets 5 satsingsområder for miljøvern i kommuner (MIK), som er:

- * Biologisk mangfold.
- * Kyst- og vannmiljø.
- * Miljø og ressursutvikling i byer og tettsteder.
- * Avfall og gjenvinning.
- * Kulturminner & kulturmiljø.

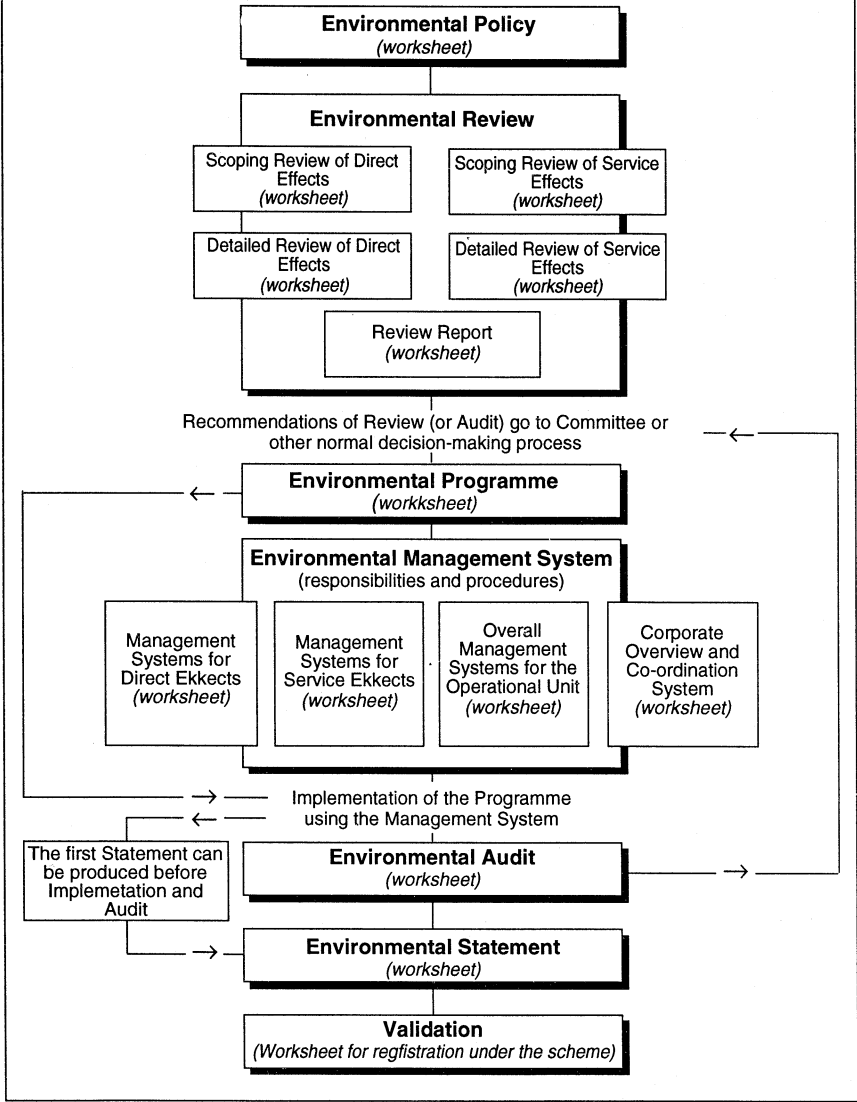
Intervjuobjekter under revisjonen blir:

- Ordfører.
- Ledere av politiske hovedkomiteer.
- Rådmannen.
- Kommunale direktører.
- Miljøvernleder.
- Byingeniør, bygartner, fagsjef kulturminner og skogbrukssjef.
- Saksbehandlere og ingeniører.
- Driftsleder vann og avløp og oppsynsmann for natur og friluftsliv.

Miljørevisjonen ledes av SFTs Kontrollavdeling

Deltagere i revisjonsteamet blir forøvrig DN og Vestfold fylkeskommune ved fylkeskonservatoren på vegne av

As explanation and summary of the Eco-Management and audit scheme,
The Eco-Management and audit scheme in local government

Figur 2. Skjematisk modell av revisjonsprosessen. (A Guide to the Eco-Management and Audit Scheme for UK Local Government. HMSO publications. London 1993. /3/)

Riksantikvaren. Dessuten kan en observatør av gangen også være tilstede.

Kommunen skal ha en miljøredegjørelse klar før miljørevisorene gjennomfører revisjonen, og kommunen skal oppjustere dette utkastet til miljøredegjørelse etter revisjonen, slik at forhold avdekket under revisjonen kommer med. Dette er forankret i EU-forordningen, 24 art, 5.1.

Miljøredegjørelsen skal inneholde:

- En beskrivelse av enhetenes aktiviteter.
- En vurdering av alle vesentlige miljøspørsmål i forhold til disse aktivitetene
- Et sammendrag av alle data fra miljødatagjennomgangen.
- En beskrivelse av kommunens miljøpolitikk, miljøprogram og miljøstyringssystem generelt og spesielt for de reviderte områdene.
- Vesentlige endringer siden siste miljøredegjørelse.
- Fristen for fremleggelse av neste miljøredegjørelse.

For områdene resipienter og avløp vil miljødatagjennomgangen i Tønsberg ta for seg:

- Data om alle aktuelle resipienter for avløpsvann. Tilstand, overvåking, brukerinteresser og mål.
- Gjennomgang av hovedplan for avløp og saneringsplan for avløpsnett, samt miljø- og ressursprogrammet i Tønsberg.
- Tilknytningsgrad til avløpsnett og til hovedrenseanlegget TAU.

Tilførringsgrad til TAU og mengden fremmedvann som tilføres avløps-systemet. Utslipp fra nettet fra punkt-kilder som overløp og pumpestasjoner.

- Utslipp fra spredt bebyggelse og tekniske data om de private separate avløpsanleggene.
- Håndtering og bruk av avløpsslam i kommunen.
- Forvaltning av området industri-tilknytninger og andre tilknytninger til avløpsnett.

Den organisatoriske gjennomgangen under miljørevisjonen vil blant annet ta for seg:

1. Beslutningsprosesser.
2. Budsjettprosesser.
3. Kontakt og styringsrutiner mellom politisk og administrativt nivå.
4. Miljøstyringsvirkemidler.
5. Dokumentasjonsprosedyrer.
6. Personalpolitikk.
7. Ansvarsforhold og organisasjon.

Vurderingen av kommunens styrker og svakheter, skal i så stor grad som mulig baseres på dokumentasjon.

Rapportering fra miljørevisjonen.

Miljørevisorene skal utarbeide en rapport fra revisjonsarbeidet. Denne skal sendes kommunens ledelse for kommentarer og supplement.

Formålet med rapporten er å:

- Dokumentere revisjonens omfang.
- Opplyse om hvordan kommunens og Statens politikk følges.
- Påvise eventuelle miljøfremskritt på enhetens område.

- Opplyse om effektiviteten og virkningen av de tiltak og virkemidler som kommunen bruker.
 - Påvise nødvendigheten av korrigerende tiltak eller bruk av nye virkemidler.
- Om mulig kan man gjerne gjøre en helhetsbedømmelse av kommunens innsats, og peke på god praksis på aktuelle områder og gode eksempler. I en internkontrollrapport begrenser man seg vanligvis til å peke på feil og mangler.

En miljørevisjon kan dermed i denne sammenheng sies å være mer krevende enn en systemrevisjon under internkontrollsystemet.

4. Kommunens nytte ved å innføre miljørevisjon

Følgende nyttemomenter er forventet:

- Miljørevisjonsarbeidet letter arbeidet med å strukturere et formelt internt kontrollsystem.
- Kommunens ledelse får en helhetlig og oppdatert oversikt over totalinnsatsen i kommunen over miljøvernarbeidet.
- Man får anledning til å se på og analysere sine interne mål i forhold til eksterne krav, og vurdere sin strategi fra høyeste til laveste nivå i kommunen.
- Sammenhengen mellom mål og resultater synliggjøres på alle sektorer og nivåer.

- Man involverer mange ansatte og til-litsvalgte, og øker motiveringen for miljøarbeidet i kommunen.
- Man kan etablere en nyttig dialog med eksterne myndigheter.
- Kommunen kan oppnå en reduksjon i bruken av energi og råstoffer, samt spare sitt lokalmiljø.
- Kommunen vil få mindre statlig kontroll da det er sannsynlig at en miljørevidert kommune overholder eksterne krav bra.

5. Referanser

- 1) EU. "Rådsforordning (EØF) nr. 1836/93 av 29. juni 1993, om frivillig deltagelse for industriforetak i en miljøstyrings- og miljørevisjonsordning i Felleskapet.
- 2) Nordisk ministerråd. "Miljøstyring og miljørevisjon- Hovedrapport" 1993:584.
- 3) Department of the Environment. "A Guide to the Eco-Management and Audit Scheme for UK Local Government." London HMSO.1993.
- 4) ISO/IEC SAGE SG 2. "Environmental auditing."
- 5) Vestlandsforskning. "Miljørevisjon- Verktøy for et resultatrettet kommunalt miljøvern ?" 14. februar 1994. Sogndal.
- 6) Leif Ongstad. "Erferinger med miljørevisjon i Norsk Hydro" VANN nr. 4 1991.